

იოსებ ნავე. არამეული დამწერლობის განვითარება. ინგლისურიდან თარგმნა, წინასიტყვაობა და კომენტარები დაურთო ელენე გიუნაშვილმა. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2011, 196 გვ.

იერუსალიმის პროფესორის იოსებ ნავეს ნაშრომი ეძღვნება არამეული დამწერლობის განვითარების ანალიზს უძველესი ეპოქიდან, როდესაც იგი უკიდურესად ახლოს იდგა წინამორბედ ფინიკიურ დამწერლობასთან, ვიდრე III საუკუნემდე ქრ. წ., როდესაც სპარსეთის იმპერიის დაცემის შედეგად წყდება არამეული დამწერლობის ერთიანი განვითარება. დათარიღებული ნიმუშების საფუძველზე შეისწავლება არამეული დამწერლობის სხვადასხვა სტილი.

„არამეული დამწერლობის განვითარება“ საკუთრივ არამეული დამწერლობის დიდი პერიოდის სისტემური წარმოჩენის გარდა, აქტუალურია ქართული დამწერლობის წარმოშობის საკითხის კვლევისათვის, რადგან მისი და სხვა, მათ შორის ახლო აღმოსავლეთის დამწერლობათა დეტალური შედარებითი შესწავლა არც კი წარმოებულა იმ დიდი ღვაწლის შემდეგ, რომელიც ივ. ჯავახიშვილმა დასდო ამ მიმართულების ჩასახვას თავის ცნობილ ნაშრომში „ქართული დამწერლობათმცოდნეობა, ანუ პალეოგრაფია“ (1926 წ.), რაც a priori გვაფიქრებინებს, რომ ქართული დამწერლობის წარმოშობის კვლევის ყველა მიმართულება ჯერ კიდევ არ არის ამოწურული.

ამ მხრივ ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ იოსებ ნავეს აღნიშნულ ნაშრომში წარმოდგენილია როგორც ლაპიდარული არამეულისა, ასევე კურსივის სტილისტური ნაირსახეობანი – ექსტრემული, ფორმალური, ვულგარული და მათი ურთიერთზემოქმედება, რაც ამ ნაშრომში შესწავლილი არამეული დამწერლობის პერიოდის ზოგადი ერთიანობის, ფორმათა ერთგვაროვნობის მიუხედავად, სრულყოფს ჩვენს ცოდნას არამეულ ნიშანთა ალოგრაფებზე, რომელთა გარჩევას მეტი ზოგადი მნიშვნელობა შეიძლება ჰქონდეს, ვიდრე საკუთრივ არამეული დამწერლობის კვლევისას.

ამდენად, ეს ნაშრომი მნიშვნელოვანია ქართული აღმოსავლეთმცოდნეობისა და ქართველოლოგიისათვის. ამასთან ერთად აღსანიშნავია დიდი მნიშვნელობა იმ სასარგებლო შრომისა, რომელიც ახალგაზრდა არამეისტმა ელენე გიუნაშვილმა გასწია ამ მნიშვნელოვანი ნაშრომის ქართულად თარგმნის დროს. აქვე შევნიშნავთ, რომ მის მიერვე არის თარგმნილი გამოჩენილი სემიტოლოგის ფრანც როზენტალის მონოგრაფია „ბიბლიის არამეული“, რომელიც 2007 წელს დაიბეჭდა „ლოგოს“ გამომცემლობაში.

ლევან კიკნაველიძე

BRIEF REVIEWS

Gigi Khornauli. The Realm of Sunny Belief (Folklore materials reflecting beliefs and services to icons and shrines), Intellect, Tbilisi, 2013, 607 pp.

The book contains folk texts of all genres related to popular beliefs: eulogies to the Cross and icons, verses and songs, incantations, mythological tradition, folk stories, proverbs, etc. This collection is a wonderful source for understanding spiritual culture, beliefs and outlooks of the Georgian people. (Khvtiso Mamisimedishvili)

Irine Asatiani. Laz Dictionary, Artanuji publishers, Tbilisi, 2012, 402 pp.

Kartvelian studies, whether in Georgia or abroad, is not rich in this type of dictionaries, which is especially true of Laz studies. The Laz Dictionary, compiled by Irine Asatiani, is an ambitious attempt to fill this gap. The dictionary has outstanding significance as it contains reliable data on all Laz dialects and provides definitions enriched with contextual implications. (Maia Lomia)

Irine Asatiani. Laz (Chan) Texts, Artanuji publishers, Tbilisi, 2012, 40 pp.

The book contains texts recorded among the Chan population, who are migrants from Inner Chaneti and reside along Georgia's Black Sea coast. The texts are interesting in terms of mixed speech coda. (Maia Lomia)

Maia Lomia. Rusudan Gersamia. Interlinear Morpheme-by-Morpheme Glossing (morphological analysis of Mingrelian texts), 168 pp.

Morphological segmentation and glossing of vocabulary from Mingrelian texts follow the Leipzig Glossing Rules and Christian Lehmann's treatises (Lehmann 1982, 2004). The processing of Kartvelian language data by means of internationally practiced methods will contribute to their integration into international typological studies. (Zurab Kiknadze)

Maia Lomia, Rusudan Gersamia, Mingrelian Texts, 199 pp.

The book contains materials of the 2007-2011 expedition in Samegrelo. Though the published texts are only a small part of the total materials collected, they fully reflect the regional (eastern, central and western) as well as generic diversity. The Mingrelian texts are followed by their Georgian translations. The book is interesting for Kartvelologists as well as for the general public. (Zurab Kiknadze)

Nugzar Papuashvili. Aus der jüngsten Vergangenheit der georgischen orthodoxen Kirche – Die Erneuerung der Autokephalie und die Reformen. Drei kirchenhistorische Studien mit einführendem Aufsatz und Beilagen, Verlag „Universal“, Tiflis 2012, 150 Seiten, Redaktor: Reinhold Rieger.

The book is introduced by the editor, Professor Reinhold Rieger of Tübingen University, who highlights the international significance of such studies. According to the editor, we not only witness the self-determination process of the Georgian Church, but also receive information about its ecumenical contacts with other churches including those of German speaking countries. (Tamar Chumburidze)

Konstantine Bregadze. Georgian Modernism, Tbilisi, Meridiani, 2013, 435 pp.

The book is a collection of papers recently published in Georgian, English and German journals. They discuss the works of the brilliant representatives of Georgian modernist literature, Konstantine Gamsakhurdia, Grigol Robakidze and Galaktion Tabidze. The book ends with several new essays including *Realist and Modernist Novel* and *Postmodern Novel*, which aim to provide synchronic as well as diachronic analysis of this literary genre: what was before and how it developed. (Gaga Lomidze)

Kakha Katsitadze. Existence and Madness, Georgian Biographical Centre, Tbilisi, 2013, 262 pp.

As mentioned in the preface, the book is not finished. The author states, 'the book is yet to be written' and offers tentative titles for the future chapters. The word 'existence' prevails in these titles, which suggests the author's affinity with Heidegger – however, not so much with the latter's philosophical

concepts as with his language. The latter is understood not only as a tool to render thoughts but also as a key to open existence. Moreover, language is an ontological fact – it is existence itself. Being seemingly human, language is in fact independent from man, as man is born, lives and dies in it as if at home (“the home of existence”!). (Zurab Kiknadze)

Joseph Naveh. The Development of the Aramaic Script. Translated from English, introduced and commented by Elene Giunashvili. Ilia State University, Tbilisi, 2011, 196 pp.

The work of the prominent Israeli archaeologist and epigrapher, Joseph Naveh, analyzes the development of the Aramaic script from ancient times, when it was close to the Phoenician script, to the 3rd century A.D., before it branched off after the fall of the Persian Empire. Various styles of the Aramaic script are studied based on the dated material. (Levan Kiknavelidze)